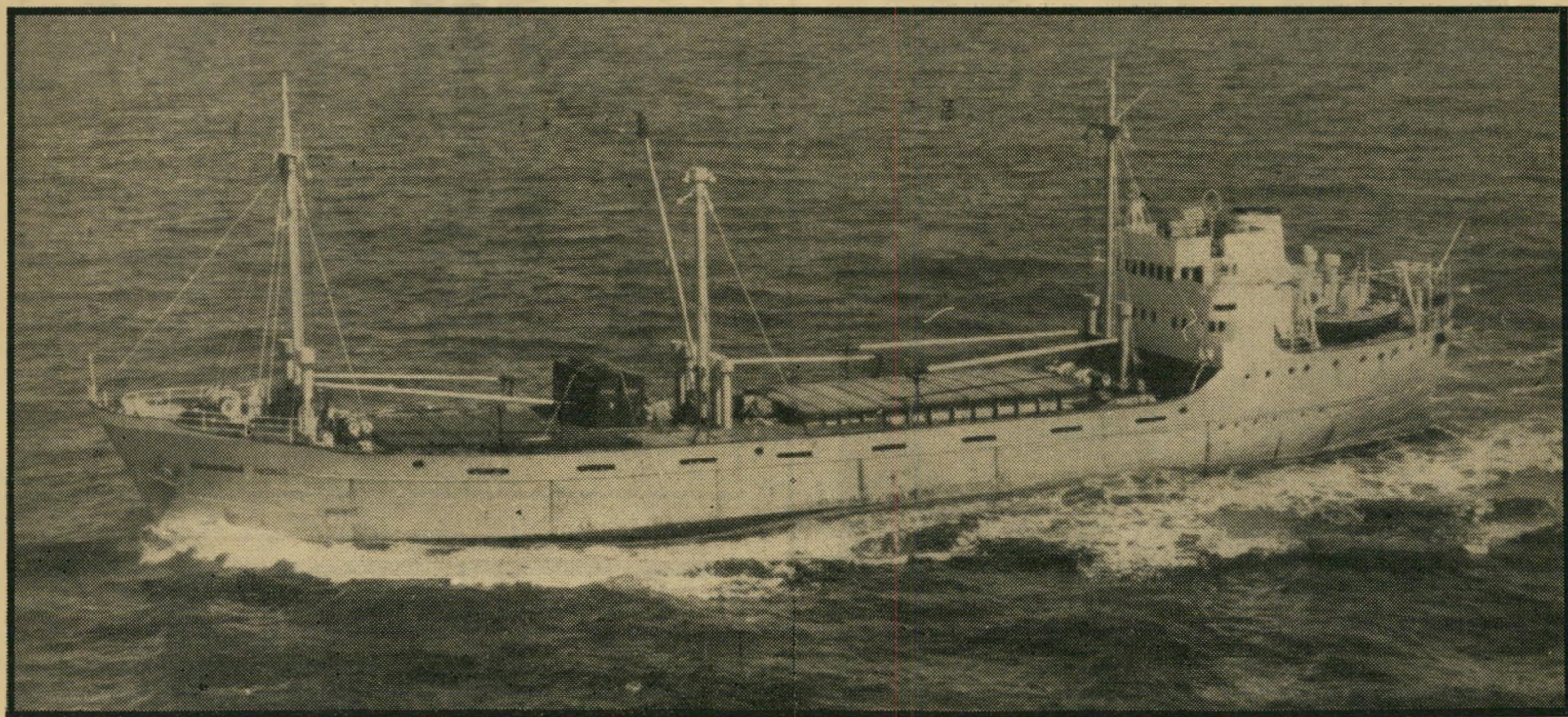

„מסדה“ שאיננה

כפי שצוירה בידי קברניטה הדני, איבין הרנה. ציור זה מראה את האונייה בים סוער, באחת מהפלגותיה הראשונות, ליד האי איסלאנד. היא טבעה דווקא בים שקט לחלוטין, ליד החוף המערבי של

איסליה, קרוב מאוד למקום בו טבעה רק לפני שבוע יורשתה, השלושה. אך בעוד זמן סביעתה של מסדה היה ממושך, יחסית, הרי השלושה טבעה בחתף, תוך זמן קצר ביותר, דבר שאינו ניתן להסבר גם עליידי מומחים לביטוח ימי וימאים ותיקים, שנשאלו על כך.

„השלושה“ שנמרפה

כפי שצולמה בעת הפלגה, בלב ים. בירכת האונייה אפשר לראות בבירור את סירת-ההצלה, תלויה מן הצד. סירה שניה תלויה בצד השני של האונייה. אפשר גם לראות את מיכסיי העץ של מחסני האונייה, אשר חלקים מהם נמצאו על ידי המחפשים כשהם צפים על פני הים.

החוק הימי מורה לצייד את כל האוניות בציוד הצלה תקין ונוח להשגה עליידי אנשים הנמצאים במצוקה, וביחוד סירות-ההצלה והרפסודות מותקנות כך, שאפשר לשחררן בנקל. אוניה זו היא, למעשה, השנייה הנושאת את השם השלושה. לפניה ניתן שם זה לאונייה גרמנית ישנה, אשר נקנתה עליידי קואופרטיב אופיר מיד אחרי טביעתה של מסדה.

סיבת טביעתה של האונייה הראשונה ידועה. מסדה היתה קטנה (1050 טון) וישנה. קברניטה, איבין הרנה, דני שהיה אז בן 52, קיבל את הפיקוד על האונייה רק ימים מעטים לפני טביעתה. עד אז שירת בה כי קצין ראשון. אחרי שהטעין עצים באיסליה, להובילם לפורטוגל, זו המיטען וגרם לנטיית האונייה. כפי שהסתבר כעדות, עוד הוסיף הקברניט טעות טכנית — הרקת מיכלי-מים במאמץ להחזיר לאונייה את שיווי-מישלה — לטעות הטעינה, ובזאת נחתם גורל מסדה.

כאשר החליט הרנה שיש לנטוש את האנייה, עשו כמה ימאים נסיון להוריד את שתי סירות-ההצלה הגדולות. ייתכן שצוות מאומן, תחת פיקוד קריירה, היה מצליח להוריד לפחות סירה אחת. תחת זאת הורה הרנה להוריד שתי סירות קטנות, המשמשות לעבודות בתוך הנמל — סירות שלא היו מצוידות לפעולת-הצלה פתאומית.

הוא לא שידר קריאות ס.א.ו.ס., לא ירה רקטות-אזהרה. כראש צוות השלושה, לעומת זאת, עמד גבר בן 35 בשם אברהם הראל, נשוי ואב לשני ילדים. הוא פיקד על השלושה במשך שלושה חודשים לפני טביעתה. תוך פרק זמן זה הספיק להוכיח לא רק את כשירותו המקצועית, אלא גם את קור-רוחו. על כך אפשר גם לשפוט לפי מה שידוע על רגעייה האחרונים של אונייתו: הוא הספיק לירות בעצמו, או להורות ל־ אחד מאנשיו שיירה, רקטות-אזהרה אדומות — אות לכל אוניה הרואה אותן, כי יש בקירבתה אוניה במצוקה. ואכן, קברניט של האונייה הגרמנית סנט מיכאל ראה את הרקטות — אם כי התעלם מהן, ולא יצא לגלות את האונייה המזעיקה.

כאוניה בגודלה של השלושה אין לאחר כבר סיימו שאר אנשי הצוות את הורדת הסירה השנייה. מלח קריירה סתם את החזר בתחתית בכיס הפיג'מה שלו. הסירה שטה מסביב לאונייה עם כל אנשי הצוות הנותרים. (סירה זו) עשתה כמה נסיונות למצוא את הסירה הראשונה באפלה. משעלו הנסיונות בתוהו, נתן רבי-החובל פקודה לחזור אל החוף, במרחק 17 קילומטרים. בינתיים נעלי מה האונייה מתחת לפני המים. אחרי תשע שעות חתירה בקור האיום הגיעו אנשי-הצוות, הלבושים בפיג'מות, גרפיות ותחתונים, אל החוף. שם נודע להם ששום סירה אחרת לא הגיעה.

מה קרה לסירה הראשונה? הדבר יישאר לעולם כאחד הסודות המוזרים ביותר של הימאות הימית-יבנית. יחידות של חיל-הים וחיל-האוויר האיטלקי יצאו לחפשה, אך נאלצו לחזור מחמת סערה חזקה שקמה לפתע. רק כעבור כמה ימים נתגלתה סוף-סוף הסירה, כשהיא שטה על פני המים, חולצה של ימאי תלויה על ה־ תורן כאות-אזהרה — והיא ריקה מאדם. אין כמעט הסבר מתקבל על הדעת. הסירה לא טבעה. גם האנשים לא טבעו באותו לילה, כי מובן מאליו שתלו את החולצה רק עם אור היום. אם כן, מדוע נטשו את הסירה שלא טבעה? דברים אלה כתב העולם הזה (952) — שש שנים אחרי הטביעה. כי בינתיים הוגש משפט, כדי לברר את נסיבות היעלמם של השלושה, ולקבוע מי היה אחראי לכך.

הסוף בא מהר מדי

תוך האסון המשותף והתעלומה הוזה — יש בכל זאת הכול גדול — בין טביעת מסדה לבין טביעת השלושה.

*** טורפדו? מוקש? *

מה זה סוף זה? זוהי תעלומתה של השלושה, ולמרות שהורכבה ועדת-חקירה, ספק אם ימצא אי-פעם פיענוח לתעלומה. ההשערות היו רבות: שהמיטען (עפרות מיון לצרפת) זו בסערה, והיטה את האונייה, או שהמיטען ספג רטיבות, הכביד על האונייה, וגרם לטביעתה. אבל בשני המקרים, אין הטביעה כה חטופה ופתאומית, עד כי תקטע שידורי-אזהרה באמצע. העולם השניה: פגיעה מטורפדו, או ממוקש ימי — ותוך דקות, או שניות, נשברת האונייה לשניים וטובעת. שמועות עקשניות הילכו בארץ, כי אכן פגע משהו בהשלושה. אולי מוקש ימי ישן, או חומר נפץ כלשהו. מה עוד, שנאמר כי אזור זה של הים משמש שטח-אימונים של הצי האיטלקי. על כך הגיבו האיטלקים בהכחשה מוחלטת: באזור זה עורכים סקרים תתי-ימיים, ואין מתאמנים בו. אם כן — מדוע טבעה השלושה?

מישורת שלוש. זאב (וילי) שטאל, מצטלם לשם מזכרת על סיפון האונייה.